

Fremja eitt siðaskifti í fiskivinnupolitikkinum

Vit standa framman fyri stórum avbjóðingum, og vit skulu taka avgerðir um, hvønn veg samfelagið skal fara – ikki bara nú – men eisini langa tíð frameftir. Vit standa kanska á gáttini til størstu broytingartíð hjá okkara ættarliði. Eg heiti tí á Føroya løgting um at vit liva upp til ta ábyrgd, sum fólkið hevur litið okkum upp í hendi. At vit hava vísdóm og dirvi at føra landið framá saman við Føroya fólki. Nú tørvar okkum Tróndar skarpa vit, Sigmunds bjarta hjartalit og Sverris vilja sum stál, segði lögmaður Jóannes Eidesgaard millum annað í løgmansrøðuni 2008

LOGMANSRØÐAN 2008

Harra formaður.

Eins og sandkornið í søguni um glataðu spælímenninar eftir William Heinesen eru vit ein lítil partur av altjóða samfelagnum. Men vit verða kortini ongantíð minni, enn vit sjálv vilja. Vilja vit verða ein miðdepil millum aðrar, so hava vit móguleikarnar og ríkiðmið til tess.

Ein miðdepil fyri okkum, sum búgva og liva her, fyri tey, sum hava hug at seta búgv í Føroyum, og fyri tær tjóðir, ið vit samstarva við. Eitt samfelag, har øll eru vælkomín, har øll sleppa til orðanna, og har avbjóðingar eru fyri øll. Har rættvísi og samhaldsfesti eru eyðkennini, og har øll kenna seg væl.

Harra formaður.

Ferðin á búskapinum er minkað, bæði úti í heimi og í okkara samfelag. Høgu oljuprísirnir hava noytt partar av fiskivinnuni í knæ. Heima við hús merkja vit eisini, at oljurokningin er hækkað munandi, at matvøruprísirnir eru hækkaðir, og rentan við. Og tey, sum hava roynt seg við íløgum í partabrovum, síggja eisini myrk skýggj í lötuni.

Jú, vit merkja øll hesa skeivu búskaparligu gongdina.

Men búskapurin er væl fyri. Arbeiði er til øll, tí bæði í vinnuni og hjá tí almenna er brúk fyri góðum og dugnaligum fólki.

Lat meg siga tað heilt greitt. Vit eru ikki á veg inn í eina kreppu sum ta í nítí árunum.

Í dag er almenna skuldin lítil, og landið hevur pening tókan.

Í nítí árunum, tá landskassin var niðurpindur av veðhaldum og bankabjargingum, kom skuldin upp á 6,7 mia. – meira enn 100 prosent av BTÚ. Í dag er skuldin

hjá landskassanum 2,1 mia. – einans 15 prosent av BTÚ, umframt at landið eigur 2,3 mia. á bók. Samlað eiga Føroyar eina nettuoð á umleið 3 mia. krónur.

Arbeðsloysið er metlægt, umleið 1 prosent – hóast tað móguliga er hægri í ávísium økjum. Hetta er tað lægsta í vesturheiminum. Í nítí árunum var arbeðsloysið uppi á heili 25 prosentum.

So vit eru væl fyri, um viðrákið tó hevur hæsað av eina löt.

Ratingstovnurin Moody's gav eisini búskapi og figgarstýring okkara gott skotsmál. Tað ber boð um, at útheimurin hevur álit á Føroyum.

Men hann øtlar vindin. Tí ræður um at repa seglini og í felag nýta góðan sjómansskap, so vit koma um streingirnar í øllum góðum og í slættari og rúmari sjógv.

Harra formaður.

Okkum tørvar grundleggjandi broytingar, ið skapa eitt nýtt og betri skeið í søgu okkara við munandi støðugari búskapargongd.

Eftir lögtingsvalið í januar varð valt at skipa aðra samgongu. Ein og hvør samgonga hevur síni mál, sum hon vil fremja, meðan onnur mál verða lögð til vikis, tí semja fæst ikki um tey. Tí er neyðugt við nýggjum politiskum samstarvi, soleiðis at átrokandi mál ikki koma at liggja ov leingi óloyst.

Vit í landsstýrinum og í samgonguni hava sett okkum fyri at ganga undan í hesum broytingartíðum og taka tær røttu avgerðirnar – ikki bara avgerðir, sum geva úrslit

í morgin ella í ovurmorgin, men eisini langt fram í tíðina.

Og her er Visjón 2015 týðningarmikil vegvísi, tí í henni hava serfrøðingar, áhugabólkar, vinnulív og fakfeløg sett orð á, hvussu vit kunnu gerast millum fremstu tjóðir.

Tað er okkara ábyrgd at fremja visjónina í verki og at tryggja eitt gott lívsgrundarlag hjá okkum, sum búgva her, og teimum, sum vilja koma til Føroya. At tryggja ta liviligu vælferðina.

Vit standa við eitt vegamót við stórum avbjóðingum, har tann størsta er at broyta bygnaðin í fiskivinnuni.

Samgongan hevur sett sær fyri at fremja eitt siðaskifti í fiskivinnupolitikkinum. Tað verður eitt tað týðningarmesta vinnupolitiska átakið, síðan einahandilin varð avtíkin í 1856.

Støðan í stórum pørtum av fiskiveiðufloktanum er ring. Fleiri orsökir eru til tess. Lágir fiskaprisir og óvanliga høgir oljuprisir. Stovnararnir á heimaleiðunum eru niðurfiskaðir, serliga toskastovnurin, ið ongantíð hevur verið so illa fyri. Sola og keyp av fiskiskipum og fiskiloyvum seinastu árin – sonevnda yvirkapitaliseringin – liggur sum steinur oman á byrðu.

Landsstýrið hevur eina greiða heildarætlan fyri fiskivinnuna. Vit vilja hava eina burðardyggja og dynamiska fiskivinnu, har politiskar forðingar og peningaligur stuðul ikki avskepla marknaðarkreftirnar. Vinnan má tillaga seg, tí tað er ein avgjørd fyrirtreyt fyri

einum sterkum og sjálvberandi búskapi, at høvuðsvinnan klárar seg uttan stuðul úr landskassanum.

Fiskivinnan hevur altíð dugað at tillaga seg, og eg havi fult álit á, at hon eisini megnar tað hesa ferð.

Í fyrsta lagi skulu fiskastovnararnir endurreisast sum skjótast, so at vit tryggja fiskatilfeingið í framtíðini. Hetta gerst best við at taka lívfrøðiligu tilmælini í fullum álvara. Hetta verður eisini staðfest í uppskotinum, sum landsstýrismaðurin í fiski- og tilfeingismálum fer at leggja fram á hesum fundi.

Veiduorkan kemur í eina nýggja legu, og tað fer sum frá líður at geva størri vinning til manning og skip, og bæði vinnulívið og samfelagið fáa meira burturúr. Tá toskastovnurin er komin fyri seg aftur, kunnu vit helst fiska eini 30.000 tons um árið. Tað er tríggar ferðir so nógv, sum varð avreitt í 2007. Nógvar hundrað mió. kr. afturat bara í avreiðingarvirði kunnu fáast burturúr, um vit røkja stovnarnar skynsam.

Í øðrum lagi er bráðneyðugt, at okkara fiskavørur verða framleiddar í eini burðardyggari og umhvørvisvinarligari vinnu. At fara væl um tilfeingið verður alt meira avgerandi í framtíðini. Tí mugu vit sum skjótast fáa føroyskan fisk góðkendan sum burðardyggan, tí hetta eru krøv, sum longu verða sett fiskaframleiðarum.

Í triðja lagi mugu vit endurskoða allar lógir, sum leggja forðingar fyri fiskivinnuna. Skipanin við uppboðssøluni skal eftirmetast.

Sama skulu spurningarnir um tilvirkning av fiski umborð og avmarkingarnar at landa uttanlands. Vit skulu eggja til, at alt tilfeingið, eisini rogn og livur, kemur til holdar.

Skipað verður ein tilfeingisbúð ella ein fiskidagamarknaður, har øll rættindi til tilfeingi hjá landinum skulu handlast fritt, so at øll áhugað hava atgongd til náttúru- ríkiðmið – til fólksins ogn.

Hetta er ein kúvending frá fastlæstu støðuni í dag, har øll rættindi eru bundin at útldataðum loyvum, sum eru galdandi til 1. januar 2018. Ein skipan, sum hevur víst seg at vera meira til gagns fyri tey, sum fara úr vinnuni, enn fyri tey, sum ætla sær inn í hana.

Eg vænti, at longu um eini 3-4 ár síggjast úrslitini av siðaskiftinum í fiskivinnupolitikkinum aftur í búskapinum – ella fyrr, um vistfrøði og tilgongd vera okkum til vildar. Tí er tað sera hugaligt, at gróðurkanningarnar eru av teimum heilt frægu, og meira lív er í sjónum.

Landsstýrið og samgongan eru sannførd um, at kósín má broytast. Vit eru eisini til reiðar at góðtaka eitt hall á figgarlógini fyri at halda virksemi í gongd og leggja upp fyri sveiggjum í búskapinum, meðan fiskivinnan tillagar seg.

Landsstýrið fer eisini at leggja seg eftir at gera íløgur á teimum økjum, sum verða meinast rakt, so at stoyturin ikki verður so harður.

Vit taka ímóti hesi avbjóðing,